

A KIS ÚT

Gondolom, nemcsak a magam, de sokak problémáját vetem fel, amikor felvilágosítást kérek a vasárnapi kirándulásokkal és a misehallgatás kötelezettségével kapcsolatban. Elsősorban nem az olyan egynapos kirándulásokra gondolok, amikor ki-ki saját akarata alapján döntheti el, mikor és hova megy, mert az természetes, hogy korai vagy esti szentmise hallgatásával a kérdés megoldható. A másfél-két napos társas kirándulásról van elsősorban szó. Ezek minden szempontból előnyösek, de — hiszen másként nem is lehetne — szinte kizárólag munkaszüneti napra, legtöbbször ünnepnapra esnek. Néha sikerülhet a misehallgatás, máskor a tervezett program annyira beosztott, hogy misehallgatásra a legjobb akarat mellett sem kerülhet sor. Mi a megoldás? Vagy annak van igaza, aki könnyedén veszi a dolgot és legfeljebb nem hallgat szentmisét? S gondolom, még kényesebb a helyzet, ha többnapos, vagy többhetes országos vagy külföldi túráról van szó.

A vasárnapi misehallgatás kötelezettsége a harmadik parancson nyugszik: „Megemlékezzél arról, hogy az Úr napját megszenteljed.” Szent Tamás és Suarez óta a teológusok általánosan elfogadott nézete az, hogy az Úr napjának megszentelése isteni törvény, alóla tehát felmentést az egyház sem adhat. A mód azonban, ahogyan a megszentelés történik, tehát szentmisehallgatással és a nehéz testi munkától való tartózkodással, már az egyház törvényi intézkedése, éppen ezért kivételes esetekben felmentést is adhat alóla az egyház, illetőleg megállapíthatja, hogy milyen körülmények között nem köteles a hívó a törvény megtartására. A harmadik parancsnak így kettős arca van. A vasárnapot és a parancsolt ünnepnapokat megszenteljük azzal, hogy egyrészt szentmisét hallgatunk és imádságban, elmélkedésben felemeljük lelkünket az Úrhoz, másrészt kipihenjük a munkanapok fáradalmait, vagyis tartózkodunk a nehéz testi munkától. Az utóbbi sokkal ősbibei előírás, s valamilyen természeti törvénynek is tekinthetjük. Mutatja, hogy az egyházi gyakorlat szerint is a szentmisehallgatás alól sokkal könnyebb felmentést kapni, mint a vasárnapi munkatiltalom alól.

A katolikus erkölccs tan szerint a szentmisehallgatás alól „mediocriter gravis” (talán így fordíthatnók: „közepesen súlyos”) ok felment. Négy csoportba foglalhatjuk ezeket az okokat: szeretetszolgálat, hivatali elfoglaltság, különleges szokások, erkölcsi lehetetlenség. Ezt az „erkölcsi lehetetlenséget” a morális szóhasználat tulajdonképpen a fizikai lehetetlenséggel állítja szembe. A fizikai lehetetlenség természeténél fogva felment a szentmisehallgatás alól. Aki például

béna, a maga erejéből nem mehet templomba. Az erkölcsi lehetetlenség-nél nem az efféle fizikai képtelenség-re kell gondolnunk, hanem olyan akadályra, amelyet csak igen súlyos és önmagunkra vagy másokra káros erőfeszítéssel tudnánk leküzdeni. A szeretetszolgálatról most bővebben nem beszélünk, hiszen a levélíró problémája nem ebben a körben mozog. Felebarátunk testi, lelki szüksége felmenthet a szentmisehallgatás kötelezettsége alól, nemcsak a betegápolás, de az is, ha valaki úgy véli, hogy jelenlétével például súlyos bűnnek veszi elejét. A hivatali elfoglaltság sem engedi meg olykor a misehallgatást ott sem, ahol az állam mindent megtesz — mint nálunk is —, hogy a dolgozók ünnepi pihenését biztosítsa. Vannak munkák, amiket a közösség nagy kára nélkül félbe nem szakíthatunk. Ilyen például a közlekedés és a biztonsági, a folyamatos ipari és a sürgős mezőgazdasági munkák egész sokasága. Különleges szokások is felmenthetnek a misehallgatás alól; vannak például vidékek, ahol a várandós asszonynak „nem illik” templomba mennie. Nem arról van szó, hogy a szokás helyese vagy helytelen, hanem arról, hogy a fennálló körülmények olyan társadalmi nyomást jelentenek, amivel szembe szállni igen nagy és a misehallgatás kötelezettségénél súlyosabban latba eső erkölcsi erőfeszítést követelne.

Amint látjuk, az egyház, bár súlyos bűn terhe alatt követeli a szentmisen való részvételt, megértő az emberi élet sokféleségéből adódó kényszerhelyzetek megítélésében. A merő hanyagságból vagy lustaságból, sőt a szentmiseáldozat lebecsüléséből származó mulasztások feltétlenül súlyos bűnök. Ezt az érzékeny lelkdismeretű-

eknek felesleges is magyarázni. Ugyanakkor azonban a kötelezettség nem olyan, hogy „tűzön-vízen keresztül” és mindent elhagyva „a világ minden kincséért sem” mulasztahnánk el büntetlenül a vasárnapi szentmisét. Hangsúlyozzuk itt, hogy aki a vasárnapi szentmiséért komoly áldozatot is hajlandó hozni, szép bizonyosságot tesz Jézus iránti átlagosnál nagyobb szeretetéről és áldozata értékes lesz az Úr előtt, de mi most a kötelezettség minimumát kívánjuk tisztázni. És szükség is van erre, hogy az aggodalmasok lelkiismerete is megnyugdjék.

Az erkölcsi lehetetlenség leggyakoribb oka lehet a nagy távolság. Szent Alfonz szerint ötnegyedórás gyalogút az egészséges embert is felmenti a misehallgatás kötelezettsége alól. Rossz idő vagy betegség esetén kisebb távolság is felment. Nem köteles templomba menni az sem, akinek nincs megfelelő ruhája és becsületében károsodnék, ha toprongyosan jelennek meg az ünneplőbe öltözötték között. Nem köteles az sem, aki olyan utazásban van, amely szükséges és meg nem szakítható. A levélben felvetett esethez legközelebb visz az a teológiai alapozott vélemény, hogy ha valakinek valamilyen kínáló nagyobb haszonról kellene lemondani a misehallgatás kedvéért, az felmentve érezheti magát a misehallgatási kötelezettség alól. Persze ennek a megítélése egyénenként változik, de mértékként a szokásos keresetének kétszeresét tartják az erkölcsbölcselek felmentő oknak.

Mindezek szükségesek voltak ahhoz, hogy a feltett kérdésre válaszoljunk: szabad-e részt vennünk olyan kirándulásban, amely számunkra minden szempontból előnyös, de szinte teljesen bizonyos, hogy miatta szentmisét nem tudunk hallgatni? Megtehetjük-e és hányszor?

Ha elhatározásunk a szeretettel szorosán összefügg, így például a házastársak között az egyik fél otthonmaradása egyenlenséget, veszekedést szülne, vagy egyenesen a másik bűnalkalmát segítené elő, akkor a kirándulásra bizvást elmehetünk. Felmentő ok az is, ha hivatásbeli állapotunkban súlyos hátrányt jelentene, ha a baráti és kollegiális együttlétebből, amelyre az adott esetben nagy súlyt helyeznek, kivonóknak magunkat. Megtehetjük

azt is, hogy a „nagyobb haszon” elve alapján éljünk olyan előnyös alkalmakkal, így kedvezményes utazási lehetőségekkel is, amit másképpen anyagilag megoldani nem tudnánk, noha azok testi-lelki egészségünk javát szolgálják. Végül és nem utolsósorban tudnunk kell azt, hogy az illetékes plébánosnak is módja van arra, hogy egyes esetekben a szentmisehallgatás kötelezettsége alól felmentsen. Ebben az esetben azonban vigyázzunk arra, hogy csakis az illetékes plébánosnak van ehhez joga — s természetesen a püspöknek vagy helynökének —, nem pedig minden papnak vagy gyóntatónak. Ilyen felmentést egyes esetekben akár telefonon is kérhetünk. Gondolom, ennyi elegendő arra, hogy ki-ki a maga sajátos és konkrét nehézségének lelkiismeretes megvizsgálása után eldönthesse: köteles-e adott esetben szentmisét hallgatni?

A fentiekben inkább az aggodalmas lelkiismeret megnyugtatója volt a cél. Most azonban a másik oldalt is vizsgáljuk meg. Újra hangsúlyozzuk, hogy a vasárnapi és ünnepnap szentmisén való részvétel súlyos bűn terhe alatt kötelező, tehát az egyház törvényeinek megértő alkalmazása senkit sem jogosít fel könnyelműségre. Aki például kirándulás címén csak azért nem hallgat szentmisét, mert lusta egy órával hamarabb felkelni, vagy még ahhoz is túl kényelmes, hogy utánanézzon, nincs-e mégis valami kézenfekvő misehallgatási lehetőség, az bizony nem menthető fel a bűn alól. Én magam is nagyon sokakat ismerek — közöttük papokat és szerzeteseket —, akik többhetes külföldi társasutazáson nemcsak a vasárnapi misehallgatásra, de a napi áldozásra is találtak módot, illetőleg a papok kevés kivétellel majdnem minden nap misézhetnek is anélkül, hogy a társasutazás rendjét megzavarták, vagy társaiknak valami kellemetlenséget is okoztak volna. Többen elmondották azt is, hogy ha valakinek tényleg a szívében fekszik a misehallgatás, szinte csodával határos módon „adódik” mindig alkalom, bármerre jár is.

A kérdés tehát sokrétű, hiszen ahány esetről van szó, annyiféle a megoldás lehetősége. Még csak arra kell kitérnünk, hogy amikor az egyház a szentmise hallgatásának kötelezettsége alól felmentő okokról tanít, el-

sősorban egymástól többé-kevésbé független, elszigetelt esetekről beszél. Az ismétlődések, tehát az az állapot, amikor minden vasárnap „közbejön valami”, óhatatlanul arra mutatnának, hogy az ilyen hívő lelkében magának a szentmise áldozatának értékelése gyarló. Nem fogja fel, hogy az valóban azonos értékű Krisztus Urunk keresztáldozatával és hogy az egyháznak, Krisztus misztikus testének áldozata, vagyis közösségi áldozat, amit ugyan a pap mutat be, de az eucharisztikus szeretetben egyesült hívők-

kel együtt mutat be, miért is semmilyen magánajtatossággal vagy imádsággal nem pótolható. Amennyire tehát elképzelhető, hogy egyes különleges alkalmakkor felmentve érezhetjük magunkat, vagy felmentést nyerhetünk a vasárnapi misehallgatás alól, annyira kívánatos, hogy — mintegy ellentételeként — máskor viszont szívesen vállaljuk az áldozatot is a szentmiséért, még nagyobbat is annál, mint amilyenre a szigorúan vett kötelezettség szoritana minket.

Egls István

NAPLÓ

MÁJUS AZ IGÉRETEK HÓNAPJA. Így nevezi Newman bíboros május elöestéjére szóló remek elmélkedésében. Igaza van. A május csupa ígérlet. A zöld vetések friss kenyeret ígérnek. A bimbók az eljövendő virágokról, a gyümölcsfák virágai édes, izes gyümölcsök érkezéséről beszélnek. A pelyhes, puha kis fészkek apró tojásai csipogó, majd nemsokára daloló madarokról. Az egész május egy pompás nagy ígérlet: az elérkező, beteljesedő, az élet teljességét hordozó nyárnak az ígérte. Ebben a keretbe állítjuk be mi katolikusok a „Szűzvirág Szentanyát”, mint az emberiségnek szóló legnagyobb ígérletet.

Az édesanyaság önmagában is a legpompásabb május, mert a legnagyobb földi életet hordozza és igéri gyermekében. Ami szépséget, illatot, édeséget és dallamot hordoz a május, az mind csak izesítése és gazdagítása az életnek, amelyet az édesanyák hordoznak és ígérnek. Hullámzó vetések és menyasszonyruhás fák, madárdal és apró állatok vidám játéka csak akkor igazán ígérlet, ha van ember, aki mindezt élvezi. Május minden ígérletének beteljesedése csak akkor kincs és érték, ha beteljesedik az édesanyaság ígérte: megjelenik a gyermek, akinek életét a május szépséges kincsei biztosítják, szépitik és gazdagítják.

Viszont maga az édesanyaság is csak múltó ígérletről: előbb virágzó, majd beérő és végül mégis elporladó életről beszél, ha nem tekinthetünk föl őreá, aki az asszonyok között áldott, aki anyaságában nemcsak emberi életet, hanem az Istenfiának emberi életét igéri nekünk. Az istenanyaság a legnagyobb ígérlet az emberiség számára. Ezért a Szűz Anyát május minden napján tiszteljük és köszöntjük. A virágok hónapjában mindennap föltekintünk a „Szűzvirágra”, a „Titkos értelmű Rózsára”. Nemcsak azért, hogy páratlan, hamvas szépségét és üdeségét, lényének kifejezhetetlen báját csodáljuk és élvezzük. A „Szűzvirág” számunkra — mint az egész május — elsősorban nem önmagában kincs, hanem az ígérletben, amelyet hordoz. A meddségben mindig van valami kilátástalan szomorúság... Az istenanyaság az emberiség legnagyobb ígérletét — akiben megáldatnak a föld minden népei — hordozza. Nincs nagyobb és boldogítóbb ígérlet számunkra, mint az Isten egyszülött Fiaának emberi élete.

Nem az istenfia számára nagy ígérlet ez, hogy az egyetlen igazán „Szentanyától” emberi életet kap. Mi kincset jelent a mulandó emberi élet Annak számára, aki öröktől fogva bírja és hordozza önmagában az isteni halhatatlan élet minden gazdagságát? A „Szűzvirág”, a „Titkos értelmű Rózsa” nekünk embereknek a legnagyobb ígérlet. Mindaz, amit a május a természet szépségében ígér, mulékony kincs és hervadó szépség: szemünket pillanatokig kápráztató fény, előttünk elhalványuló szín, fülünkben elhangzó dallam és tovatűnő illat; beteljesedő, utána pedig elsorvadó élet, ha májusunkba nem állíthatjuk be az Isten szent Anyját. Virágzó mezők, zúgó erdők és pompázó kertek színe, illata és dallama fölött ő áll, aki földi életet adott az Isten Fiának és ezzel nekünk az örök élet közvetítője lett. Anyasága kettős; két nagy ígérlet teljesedik benne: földi életet ad az örök Igének és rajta keresztül örök életet ígér a földi embernek.